

به بهانه سالروز درگذشت معمار دارالتقريب، مرحوم شيخ محمدتقي قمی

رضا سليمان نوري

مرحوم شيخ محمدتقي قمی در سال ۱۲۸۹ شمسی در قم متولد شد. پس از سپری کردن دبیرستان وارد مدرسه عالی ادبیات شد و همزمان به یادگیری زبان‌های عربی، فرانسوی و انگلیسی فرانسوی و تحصیل علوم دینی پرداخت.

محمدتقي قمی بعد از شنیدن خبر اعدام يك زائر ایرانی در مکه بر اثر بدبینی مذهبی وهابیون نسبت به شیعیان به فکر ایجاد مجمعی برای تقریب مذاهب اسلامی افتاد و به همین منظور سال ۱۳۱۷ به مصر سفر کرده و پس از دیدار با شيخ محمدمصطفی مراغی، رئیس دانشگاه الازهر، موافقت نسبی او با طرح تقریب مذاهب را کسب و به واسطه او با دیگر اندیشمندان وحدت‌گرای مصر آشنا شد و در سال ۱۳۲۰ به همراه برخی از عالمان شیعی و سنی، «دارالتقريب بين المذاهب الاسلامیة» را تأسیس و در راستای اعلام عقاید وحدت‌گرایانه، مجله‌ای با نام رساله الإسلام را چاپ کرد. وی مدتی پس از آغاز جنگ جهانی دوم مجبور به بازگشت به ایران شد.

شیخ محمدتقی قمی در سال ۱۳۲۴ شمسی با آیت‌الله العظمی سیدحسین بروجردی دیدار کرد و توانست حمایت او را از طرح تقریب مذاهب جلب کند. آیت‌الله بروجردی که تأکید خاصی به تأسیس دارالتقریب داشت به درخواست شیخ قمی برای از میان برداشتن موانع تقریب، از چاپ هشتم بحارالانوار که حاوی مطالبی حساسیت‌زا برای علمای اهل تسنن است، جلوگیری کرد. آیت‌الله بروجردی همچنین خطبه غدیر را بر اساس اسناد موجود در منابع اهل سنت جمع‌آوری کرد و در مجله رساله الاسلام به چاپ رساند و سلسله اسناد حدیث ثقلین نیز به توصیه آیت‌الله بروجردی توسط شیخ قوام‌الدین وشنوی جمع‌آوری شد و از سوی دارالتقریب در مصر به چاپ رسید.

تلاش‌های شیخ محمدتقی قمی و اقدامات وحدت‌گرایانه آیت‌الله بروجردی در سال ۱۳۳۷ شمسی منجر به صدور فتوای جواز عمل به فقه شیعه امامیه از سوی شیخ محمود شلتوت، رئیس دانشگاه الازهر که خود نیز بنیان‌گذاران دارالتقریب بود، شد. شیخ شلتوت در قسمتی از این فتوا می‌گوید: «مکتب جعفری معروف به مذهب امامی اثنی عشری، مکتبی است که شرعاً پیروی از آن مانند پیروی از مکتب‌های اهل سنت جایز می‌باشد. سزاوار است مسلمانان این حقیقت را دریابند و از تعصب ناحق و ناروایی که نسبت به مکتب معینی دارند، دوری گیرند.»

شیخ شلتوت برای شیخ قمی احترام خاصی قائل بود به گونه‌ای که در یکی از نامه‌های خود چنین نوشت: «شیخ محمدتقی قمی، پیشوای مصلح و برادر من، نخستین کسی است که علما را به مسأله تقریب دعوت کرد و به خاطر آن (از ایران به مصر) هجرت نمود. آن قدر به او ایمان دارم که در آخرت حاضرم، هر جا که او را بردند با او بروم، حال هر کس می‌خواهد بپسندد یا نپسندد.»

شیخ محمدتقی قمی معتقد بود اگر درست به ریشه نام دو مذهب شیعه و سنی توجه کنیم، تمام مسلمانان را شیعه می‌یابیم زیرا همگی دوستدار خاندان پیغمبرند و همگی را نیز اهل سنت می‌یابیم زیرا کلیه مسلمانان، هر سنت و دستوری از طریق مطمئنی از پیغمبر گرامی (ص) وارد شده باشد، لازم الاجرا می‌دانند. بنابراین ما همگی سنی، شیعه، قرآنی و محمدی (ص) می‌باشیم. او معتقد بود تمامی مذاهب اسلامی، در ایجاد فرهنگ اسلامی و رشد و نمو و تعالی اسلام سهیم بوده‌اند و مسلمانان از اختلاف فکری ضرر نمی‌کنند. وی اهل تساهل و تسامح بود و هدف از اتحاد فرهنگی بین مسلمانان را، توافق در اصولی اساسی و ضروری دین بیان می‌داشت.

وی پیروزی انقلاب اسلامی را به امام خمینی(ره) تبریک گفت اما در همان ایام، یکی از انقلابیون به خاطر ارتباطات کاری قمی با برخی حاکمان کشورهای اسلامی به ایشان توهین کرد و او نیز از ایران عازم

پاریس شد. شیخ محمدتقی قمی بعد از مطرح شدن طرح ایجاد مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی از سوی آیت‌الله خامنه‌ای از آن استقبال کرد و قول همکاری داد و حتی قصد داشت در همین راستا به مصر سفر کند اما ۱۶ شهریور ۱۳۶۹ در جریان یک تصادف مشکوک در پاریس درگذشت و ۱۸ شهریور تشییع و طبق وصیتش در امامزاده عبادا تهران به خاک سپرده شد.

منبع: دین آنلاین <https://www.dinonline.com/35302/>